

Stopy po Vojnoměstecké sklárně v osadě Nová Huť (k. ú. Vojnův Městec, Žďár nad Sázavou)

Pavel Rous, 2. 7. 2019

Vojnoměstecká¹ sklářská huť (1799–1835) patřila mezi necelé dvě desítky historických skláren, které pracovaly v oblasti Žďárských vrchů. Stála na jihozápadním svahu Kamenného vrchu (803 m n. m.) v nadmořské výšce 700 metrů, vklíněna mezi pramenný úsek Městeckého potoka (levostranného přítoku řeky Doubravy) a pramennou oblast řeky Sázavy (obr. 1).

Na přelomu novověku a industriální éry představovalo založení této hutě a příslušné sklářské osady jeden z posledních kolonizačních podniků na území Českomoravské vrchoviny. Historii vojnoměstecké sklárny pojednali na základě archivních pramenů a dobové literatury Jarmila Brožová (1971, 53), Emílie Pavlisová (1977)² a Jiří Adler (1980, 82). Následující přehled základních informací vychází v první řadě z porovnání a sumarizace jejich poznatků.

Vojnoměstecká sklárna byla postavena v roce 1799 v Městeckém lesním revíru na území vojnoměsteckého statku, který byl součástí někdejšího klášterního panství, resp. velkostatku Žďár, Nové Veselí, Vojnův Městec. Ten od roku 1784 patřil Moravskému náboženskému fondu, od roku 1826 Josefu Vratislavovi hraběti z Mitrovic a od roku 1831 Františku Josefovi knížeti z Ditrichštejna. Stanoviště sklářské hutě bylo vytypováno přinejmenším již v roce 1796, jak dokládá tímto rokem datovaná mapa lesů žďárského panství (Geometrische Plan 1796), na níž je poloha přibližně odpovídající poloze dnešní osady Nová Huť označena z hlediska dostupnosti vodních zdrojů jako výhodná pro založení sklárny.³

¹ Tento název, podobně jako tradiční určení (sklárna Vojnův Městec, či sklárna ve Vojnově Městci, Glashütte zu Wognomiestecz), je odvozen od skutečnosti, že sklářská osada s hutí se připisovala k Vojnovu Městci (Sommer 1843, 175) jako jeho místní část. Pravděpodobně ještě před ukončením provozu sklárny se také užíval název Nová Huť, jak naznačuje mapa stabilního katastru z r. 1838, který ji odlišoval od nedaleké Herálecké hutě činné od počátku 17. století a který nakonec zůstal úředně spjat s bývalou sklářskou osadou. Paralelní obecný název Skelná Huť, doložený jako Glashütte na mapě druhého vojenského mapování (1836-1852) a v Sommerově topografii (1843, 175), pravděpodobně přešel do neoficiálního užívání a stal se i pomístním názvem Skelné hutě (srov. Brožová 1971, 53).

² Přitom ve své práci o sklářství na Žďársku E. Pavlisová Vojnoměsteckou sklárnu vůbec neevidovala, získala však o ní významná pramenná data (viz níže), která vztáhla k fiktivní sklárně na Kocandě u Herálce (Rous 2015, 89).

³ Podle legendy mapy byla vybraná lokalita „*der erste Orth wegen Bequemlichkeit des Wassers zu Erbauung der Glashütte bestimmt*“. Druhou výhodnou polohu představovalo místo poblíž toku Svratky, mezi Cikhájem a Herálcem, které však zůstalo nevyužito.

Prvním nájemcem a současně stavitelem hutě byl skelmistr František Ignác Hafenbrädl (obr. 2), jenž již provozoval od roku 1797 pronajatou Heráleckou huť na sousedním rychmburském panství, v níž zavedl výrobu tabulového skla.⁴ Její výrobní kapacitu tak měla nová hafenbrädlvská sklárna posílit (Brožová 1971, 53).⁵ Zatím co se jí skelmistr František Ignác Hafenbrädl ujal, vedení Herálecké hutě ještě v roce 1799 přešlo do rukou jeho syna Jana Ignáce Hafenbrädla, jenž byl o deset let později, v roce 1809, pověřen také řízením Vojnoměstecské hutě. Obě hutě spravoval ze Žďáru, kde měl v areálu bývalého kláštera stejně jako jeho otec své sídlo a obchodní kancelář (Brožová 1971, 53; Pavlisová 1977, 116, 118–119; Zdvořilý 2015).

Stav sklárny u Vojnova Městce v počátečním období její existence přibližuje cenný archivní pramen, popis žďárského panství z roku 1802, který objevila a ze značné části vytěžila pro svou nepublikovanou práci o sklářství v oblasti Žďárských vrchů Emílie Pavlisová (1977).⁶ Podle jejího překladu a výkladu uvedeného popisu, částečně korigovaného porovnáním s autorčinými patrně ne zcela přesnými přepisy úryvků z originálního německého textu, byla hutní budova dřevěná se zděnými pilíři, střechu měla krytou šindelem. Uvnitř se nacházela sedmipánvová tavicí pec, k ní přistavěná pec chladicí, dále dvě rovnací pece („*Strecköfen*“) pro výrobu tabulového skla („*Solin-Tafeln*“), což byl výlučný sortiment sklárny, temperovací pec a pec na sušení, pražení dřeva. V dřevěných přístavcích hutní haly se nacházely komora, resp. dílna na čištění potaše se dvěma dláty, dvěma lopatami a váhou se závažími, dále dílna na přípravu materiálu pro výrobu skla a dílna na řezání skleněných tabulí. Výčet pokračuje dřevěným objektem stupníku („*Pochmühle*“) s vodním kolem a čtyřmi pěcholy.⁷ V osadě stálo osm ze dřeva postavených a šindelem krytých obydlí pro zaměstnance sklárny, každé se dvěma byty. Jeden takový domek stál také u stupníku (Pavlisová 1977, 34, 43, 116, 119).⁸

⁴ Právě dobrý odbyt tohoto skla měl být impulsem k založení pobočné huti (Adler 1980, 82) v místě, které bylo od Herálecké sklárny vzdáleno 3,2 km. Mezi oběma hutěmi procházela hranice žďárského a rychmburského panství, resp. Čáslavského a Chrudimského kraje. K šumavskému sklářskému rodu Hafenbrädlů blíže Jan Bárta (1935), jenž však Vojnoměstecskou sklárnu nezmiňuje.

⁵ Současně ale J. Brožová uvedla (s odkazem na „*Schematismus für das Königreich Böhmen, J. 1809*“), že k založení Vojnoměstecské hutě došlo v r. 1809 a to z iniciativy příslušné vrchnosti.

⁶ Co se týká uložení uvedeného pramene, autorka odkázala na „*SOA Brno, B 14, Pomocné knihy místodržitelství, Popis žďárského panství z roku 1802*“. Při pokusu nahlédnout do originálu uvedeného popisu narazil autor této zprávy na skutečnost, že v inventáři příslušného fondu B 14 (v MZA Brno) nejsou Pomocné knihy místodržitelství, resp. Popis žďárského panství z roku 1802, explicitně uvedeny.

⁷ Kde přesně se stupník Vojnoměstecské sklárny nacházel, není zatím známo.

⁸ K roku 1833 uvádí J. Adler (1980, 82) v osadě u huti sedm dřevěných šindelem krytých obytných stavení, z nichž skelmistr odváděl 250 zl. ročního nájmu.

Ve výčtu inventáře hutní haly se k roku 1802 uvádí sedm sklářských pánví zhotovených z nejkvalitnější hlíny dovezené z rakouského St. Pöltnu, silná železná páčidla („*starke eisene Abbrechstange*“), u chladicí pece, dva silné pohrabáče k čištění tavicí pece („*Kruken zur Reinigung das Glas- oder Schmelzofens*“), dva pohrabáče („*Schierlocheisen*“), čtyři ochranná železa („*Schirmeisen*“), dva plechy do chladicí pece („*Kühlofen blech*“), deset sázecích tyčí („*Setzenstangen*“), jeden sázecí hák („*Setzhackel*“), čtyři vytahovací háky („*Abnehmenhackeln*“), 21 sklářských píšťal („*Arbeitspfeifen*“), sedm nůžek („*Schären*“, „*Zwakeisen*“), jedna stříkačka („*Feuerspritzen*“), osm želez potřebných k balení skla („*Bündeisen*“), sedm želez či želízek k páčení beden („*Aufprengeisen*“), čtrnáct chladicích hrnců („*Kühltpöffe*“) pro ukládání výrobků v chladicí peci, dvě vidlice („*Aushebgabeln*“), pohrabáč k vyhrabávání písku („*eisene Kruke zur Sandausziehen*“). Ke dvěma roztahovacím pecím náležely silné železné háky („*starken eisernen Streckhacken*“), podložka pro vylívání skleněných tabulí („*Regelkürteneisen*“), roztahovací tyče („*Streckstangel*“) a hřebeny k uhlazování povrchů tabulí („*Auflohmangel*“) (Pavlisová 1977, 59–60).

Sklárna byla Františku Ignáci Hafenbrädlovi pronajata za 1350 zlatých ročně na dobu patnáct let, tedy až do roku 1813. Účetní knihy pro Vojnoměstickou a Heráleckou huť se vedly společně. K provozu sklárny bylo ročně přiděleno 2 211 sáhů⁹ tvrdého a měkkého dřeva v polomech, které si nájemce musel nechat pokácet a přivést na vlastní náklady. Přitom si měl jako dělníky a povozníky najímat lidi z okolních obcí, které měl vyplácet od sáhu stanovenými částkami krejcarů (Pavlisová 1977, 26, 31, 117, 118).

K roku 1802 Vojnoměstická huť ročně spotřebovala
 = 140 až 150 vídeňských centů¹⁰ pánvové hlíny ze St. Pöltnu¹¹ za cenu 2 zl. za jeden vídeňský cent včetně vč. dovozu,
 = 800 až 900 vídeňských centů potaše od moravských obchodníků za cenu 16 zl. za jeden vídeňský cent. Spotřeba potaše byla zčásti pokryta vlastní výrobou v potašárně v zámku Žďár, která byla vybavena třemi kotli,
 = 210 českých strychů¹² vápna za cenu 1 zl. a 30 kr. za jeden strych,
 = asi 1 100 vídeňských centů křemene nebo křemenného písku dováženého z Čech za cenu 10 kr. za jeden vídeňský cent,

⁹ Při udané délce polena, kterou byl jeden vídeňský loket (cca 78 cm), obsahoval jeden sáh, pokud byl vídeňské míry, 1,52 m³ dřeva.

¹⁰ Vídeňský cent = 56,006 kg.

¹¹ Podle citovaného pramene z r. 1802 byla v té době hlína pro výrobu sklářských pánví a jiných žáruvzdorných nádob, která se těžila v dolnorakouském St. Pöltnu, dovážena do českých a moravských skláren: „*An Tiegelehm [...] welcher bei St. Pölten in Unterösterreich gegraben, in die Böhmische und Mährische Glashütten verführt wird*“ (Pavlisová 1977, 36, 39).

¹² Strych český = 93,587 l.

= asi 4 vídeňské centy arseniku, dováženého z pruského Slezska za cenu 23 zl. za jeden vídeňský cent zvýšenou o celní poplatek (Pavlisová 1977, 36–39, 51, 117).

Ve Vojnoměstecké huti se k roku 1802 vyráběly výhradně skleněné tabule, které se v menší míře prodávaly ve Vídni, převážně však nacházely odbyt ve Španělsku, Itálii, Turecku, Rusku a v Americe. Tabule byly prodávány za cenu 2 zl. 36 kr. za kus přímo ve sklárně. Pokud jde o mzdy, tovaryš dostával od kopy tabulí 20 krejcarů, učeň 15. Tavič si za týden vydělal 3 zl. 30 kr., šelír (šírer) 2 zl. 15 kr., učedník či pomocník šírerův 1 zl. 30 kr., pomocný dělník 2 zl., sklářský zedník 6 zl. a tesař, resp. bednář 5 až 6 zl. týdně. Ve sklárně tehdy celkem pracovalo šest tovaryšů, jeden učeň, jeden tavič, dva šíreři a dva jejich pomocníci, dvanáct pomocných dělníků, jeden zedník a jeden tesař, který vyráběl také bedny k přepravě skla. Personál měl podle nájemní smlouvy povoleno chovat celkem 16 krav, každý tovaryš měl nárok ročně na 4 sáhy vrškového dřeva a klestí, dřevo navíc si musel zaplatit (Pavlisová 1977, 54, 57, 117, 118, 120).

Sklárna u Vojnova Městce prosperovala také po roce 1802, její výrobky se vyznačovaly velmi dobrou kvalitou skla a vyvážely se do Rakouska (mj. do Vídně a Pešti) i do zahraničí, např. do španělské Sevilly. Z roku 1819 je doložen záměr skelmistra J. I. Hafenbrädla vyrobit na jaře příštího roku pro vídeňský národní kabinet jako mistrovský kus zvlášť velikou tabuli solinového skla a dopravit ji na vlastní náklady na výstavu. V letech 1818 až 1821 Vojnoměstecká huť produkovala 6 000 výrobků ročně v hodnotě 54 000 zlatých (Adler 1980, 82).

V publikaci o aktuálním stavu rakouského průmyslu vydané v roce 1824 se konstatuje, že nejkrásnější tabule ze solinového skla vyrábějí Johann Mayer v Kaltenbachu¹³ a Ignác Hafenbrädl poblíž Žďáru na Moravě: „*Die schönsten Solintafeln werden jetzt von Joh. Mayer zu Kaltenbach in Böhmen und von Ign. Hafenbrätl nächst Saar in Mähren [...] erzeugt*“. A na jiném místě stojí: „*Judenmasspiegel werden fabricirt zu Wognomiestez im Czaslauer Kreise*“ (Keeß 1824, 863, 883).¹⁴ Výrobou skleněných tabulek standardizovaných rozměrů určených pro malá zrcadla tzv. židovské míry, které se nazývaly Judenmasspiegel (Lněničková 2004), byla Vojnoměstecká sklárna asi velmi dobře známá. Že se v ní zhotovovaly vedle běžných skleněných tabulí také „*Judentafeln*“, event. „*Judenspiegeltafeln*“ dokládají opakované informace ve schematismech Království českého vydaných pro roky 1814 až 1819 a 1823¹⁵ a dále např. v topografii z roku 1827 (Ponfíkl 1827, 277).

¹³ Dnes obec Nové Hutě na Šumavě.

¹⁴ Údajně podle uvedené Keessovy publikace patřilo mezi výrobky Vojnoměstecké hutě také křišťálové sklo (Brožová 1971, 53) a sklo barevné (Adler 1980, 82).

¹⁵ Například: „*Zu Wognomiestez*“ Ignác Hafenbrädl „*verfertigt auch Judenspiegeltafeln*“ (Schematismus 1819, 731). Výčet ročníků schematismů je výsledkem pouze námatkového zjištění.

V archivních pramenech je k roku 1826 doložena ve Vojnoměstecké sklárně také výroba flintového skla nejlepší jakosti pro optické přístroje. Skelmistr J. I. Hafenbrädl ji chtěl podpořit zřízením vlastní brusírny a usiloval proto o získání kvalifikovaných brusičů (Adler 1980, 82), patrně však bez úspěchu.

Prosperita Vojnoměstecké sklárny se v období po roce 1802 promítla i do početního stavu personálu. Vedle jednoho mistra, šesti tovaryšů a jednoho učně v ní pracovalo až dvacet šest pomocných dělníků. Od roku 1818 se ale sklárna potýkala s nedostatkem dřeva, takže se muselo odebírat ze vzdálených lesů žďárského panství. Přesto byla od roku 1827 nájemní smlouva prodlužována, resp. obnovována. V roce 1833 poklesl celkový počet zaměstnanců na 21, z toho bylo sedm pomocníků, čtyři topiči, tavič a stupář (Adler 1980, 82).

Aby hut' udržel, J. I. Hafenbrädl nabízel vrchnosti zvýšení nájmu o 300 zlatých. Vrchnost zase nabízela, a pak dokonce přikázala přeložení hutě k nedaleké osadě Kocanda. Nic z toho se neuskutečnilo a v období mezi dubnem 1835 a 18. říjnem 1835 byla Vojnoměstecká sklárna po zpracování všech zbývajících zásob materiálu zrušena a pozemky u ní pronajaty (Adler 1980, 82). Důvodem k ukončení provozu byla patrně skutečnost, že vrchnost upřednostnila provoz svých železáren (Brožová 1971, 53; srov. Sommer 1843, 175). Ve schematismech Království českého je sklárna na panství Vojnův Městec s nájemcem Ignácem Hafenbrädlem a s výrobou tabulového a zrcadlového skla zmíněna naposled k roku 1835 (Schematismus 1835, 653).

O tom, jaké skvělé renomé si Hafenbrädlův sklářský podnik u Vojnova Městce vydobyl, nalézáme svědectví v obšírné stati o stavu českého průmyslu publikované v roce 1836. Její autor uvádí jako příklad z vícera existujících sklářských podniků vyrábějících tabulové a jemné solinové sklo pouze perfektní produkci sklárny Johanna Hafenbrädla ve Vojnově Městci, a to zvláště barevné tabulové sklo a velké solinové tabule o rozměrech až 153 x 97 cm, které vynikají čistotou a kvalitním odbarvením skla (Kreutzberg 1836, 391).¹⁶

V roce 1972 navštívil Novou Hut' v rámci své rekognoskace historických hutnických sklářských lokalit na Vysočině jihlavský muzejník a historik Arnošt Kába a stručně konstatoval výsledek: „*zjištění huti; nález úlomků pávní, skloviny; fotodokumentace*“ (Kába 1972, 12). Zmíněný nálezový soubor z Nové Hutě (obr.

¹⁶ „*Eine günstigere Gestaltung wäre jedoch dem Absatze des gewöhnlichen Tafelglases und den feineren Solingläsern zu wünschen, worin mehrere Etablissements, wie z. B. jenes des Hrn. J. Haffenbrödl in Wognomiestetz, sehr Vollkommenes leisten, besonders in farbigen Tafelgläsern und großen Solinen bis 58 Zoll Höhe und 37" Breite, die sich eben so sehr durch Reinheit als Weiße auszeichnen.*“ (Za upřesnění překladu děkuji Michalu Gelnarovi).

3–6) bylo možné snad v úplnosti identifikovat mezi Kábovými sklářským materiálem z ostatních lokalit uloženým v Muzeu Vysočiny Jihlava (Rous 2015), zmíněná fotodokumentace z Nové Hutě ale zůstává nezvěstná.

Po dvaceti letech se sklářská minulost Nové Hutě stala předmětem aktivního zájmu Libora Lukáška a Vladana Rámiše, kteří ve své studentské práci o historických sklárnách na Vysočině sice jen velice stručně připomněli historii Vojnoměstecké sklárny, ale na druhé straně konstatovali, nejspíš na základě vlastních poznatků z terénu, že *„na místě sklárny stojí dnes objekty č. 8 a 9, které jsou využívány jako rekreační chalupy. Při jejich stavbě byly možná využity zbytky sklárny“*. A na závěr uvedli citovaní autoři významnou informaci: *„Při renovaci objektu č. 8 v roce 1988 byly pod podlahou nalezeny zbytky sklářské pece“* (Lukášek – Rámiš 1992, 26).

Povrchový průzkum v osadě Nová Huť s cílem zjistit případné povrchové stopy po sklárně a výskyt sklářského archeologického materiálu, uskutečnil autor této zprávy 30. 4. 2017. Pozitivní výsledek přinesl sběr v severovýchodní části ulicové osady, která je zde ukončena dvojicí zděných přízemních obytných stavení čp. 8 a 9 stojících v symetrickém uspořádání (obr. 7, 8). Na louce parc. č. 900/18 a na travnaté cestě směřující mezi čp. 8 a čp. 9 se převážně v početných narušeních povrchu terénu černou zvěří projevoval nenápadný výskyt drobnotvarého sklářského materiálu. O trochu výraznější koncentrace nálezů byla zjištěna na uvedené cestě mezi zahradními parcelami přilehlými k čp. 8 a 9. Nenápadný výskyt nálezů se projevoval také v louce v jižním až východním okolí stavení čp. 8. Získaný nálezový soubor (obr. 9, 10) obsahuje celkem 11 zlomků skla – artefaktů (plochého skla), z toho dva zlomky s původním okrajem, dále 6 zlomků skla – pracovního odpadu, event. i tavenin, 14 zlomků/kusů (vzorek) skelných tavenin, místy s příměsí šamotu, a 2 zlomky (vzorek) sklářských pánví. U stavení čp. 8 se na skládce kamenů nacházely dva kameny zčásti pokryté taveninovým sklem a fragment sklářské pánve.

Před severozápadním průčelím stavení čp. 9 byly zaznamenány dva možné pozůstatky starších zdí (obr. 13). Jednak v povrchu terénu viditelný krátký úsek zdiva směřující kolmo k uvedenému průčelí a skládající se ze dvou opracovaných kamenných kvádrů (obr. 11), jednak izolovaný velký kámen kvádrového tvaru, který by mohl svědčit o průběhu jiné zdi, pokud by se ovšem nacházel v primární stavební pozici (obr. 12).

Terénní nálezy a pozorování potvrdily, že hutní objekt Vojnoměstecké sklárny se nacházel v místech čp. 8 a čp. 9, což lze ostatně vyrozumět z vyobrazení osady Nová Huť na mapě stabilního katastru z roku 1838 (obr. 14), na níž jsou již obě stavení zakreslena. Vyplývá z toho, že hutní hala byla zbourána asi bezprostředně po zrušení sklářského provozu v roce 1835 a následně na její parcele postavena

(pravděpodobně s využitím materiálu z demolice) obě zmíněná stavení.¹⁷ Analogický vývoj půdorysné situace vykazuje lokalita zaniklé sklárny Marienwald (1828–1888) na Posekanci u Budislavi, resp. u Proseče, kde podobně jako v Nové Huti u Vojnova Městce směřovala hlavní komunikace kolmo ke středu delšího průčelí hutní haly, po jejímž odstranění postavili na jejím místě dvě obytná stavení.

Literatura a prameny

Adler, J. 1980: Sklárny v okolí Herálce, *Sklář a keramik*, 30, s. 79–84.

Bárta, Jan 1935: Staré skelmistrovské rody. Hafenbrädlové, *Sklářské rozhledy* (Věstník Sklářského ústavu v Hradci Králové), roč. XII, s. 119–122.

Brožová, Jarmila 1971: Sklárny v oblasti Českomoravské vrchoviny, *Ars vitraria* 3, s. 42–62.

Geometrische Plan 1796 = Moravský zemský archiv v Brně, f. F 214, inv. č. 2732, Geometrische Plan (mapa lesů žďárského panství z roku 1796).

Kába, Arnošt 1972: Sklářství na Vysočině. In: Kába Arnošt – Medková, Jiřina 1972: Sklářství na Vysočině (katalog výstavy). Jihlava (Muzeum Vysočiny v Jihlavě), s. 3–18.

Keeß, Stephan Edlem von 1824: Darstellung des Fabriks- und Gewerbswesens in seinem gegenwärtigen Zustande ... Zweyter Theil, Zweyter Band. Wien. (https://books.google.cz/books?id=MG9RAAAAMAAJ&printsec=frontcover&hl=de&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false)

Kreutzberg, Karl Joseph 1836: Skizzirte Uebersicht des gegenwärtigen Standes und der Leistungen von Böhmens Gewerbs- und Fabriksindustrie in ihren vorzüglichsten Zweigen. Ein Versuch von K. J. Kreutzberg in Prag. *Polytechnisches Journal*, Band 59. Stuttgart 1836, s. 370–392. (<https://digital.slub-dresden.de/werkansicht/dlf/13109/388/0/>)

Lněničková, Jitka 2004: Technologie a techniky výroby plochého skla v minulosti IV. - Výroba okenního skla v době barokní, *Glassrevue.com*, vydání 22/2004. (<http://www.glassrevue.com/news.asp@nid=3085&cid=6.html>)

¹⁷ Z katastrálních map lze proto odhadovat, že hutní hala měla šířku 25 až 30 metrů a délku 40 až 45 metrů.

Lukášek, Libor – Rámiš, Vladan 1992: Sklářny na Vysočině od 15. do 20. století, nepublikovaná práce pro soutěž Středoškolská odborná činnost na Gymnáziu Žďár nad Sázavou.

Pavlisová, Emílie 1977: Sklářství v oblasti Žďárských vrchů do přelomu 18. a 19. století. Žďár nad Sázavou. Masarykova univerzita, Filozofická fakulta.

Ponfíkl, Joseph Eduard 1827: Vollständiger Umriß einer statistischen Topographie des Königreiches Böhmen. Zweiter Band. Prag.
(<https://play.google.com/books/reader?id=Ps1dAAAACAAJ&hl=ka&pg=GBS.PA276>)

Rous, Pavel 2015: Nálezy z historických sklářských lokalit na Vysočině a v přilehlém okolí získané Arnoštem Kábou v letech 1970–1972, nepublikovaná práce uložena v Muzeu Vysočiny Havlíčkův Brod.

Rous, Pavel 2015: Zaniklá sklářská huť na Kocandě u Herálce (okr. Žďár nad Sázavou), Archeologické výzkumy na Vysočině, roč. 6/2015, s. 74–87.

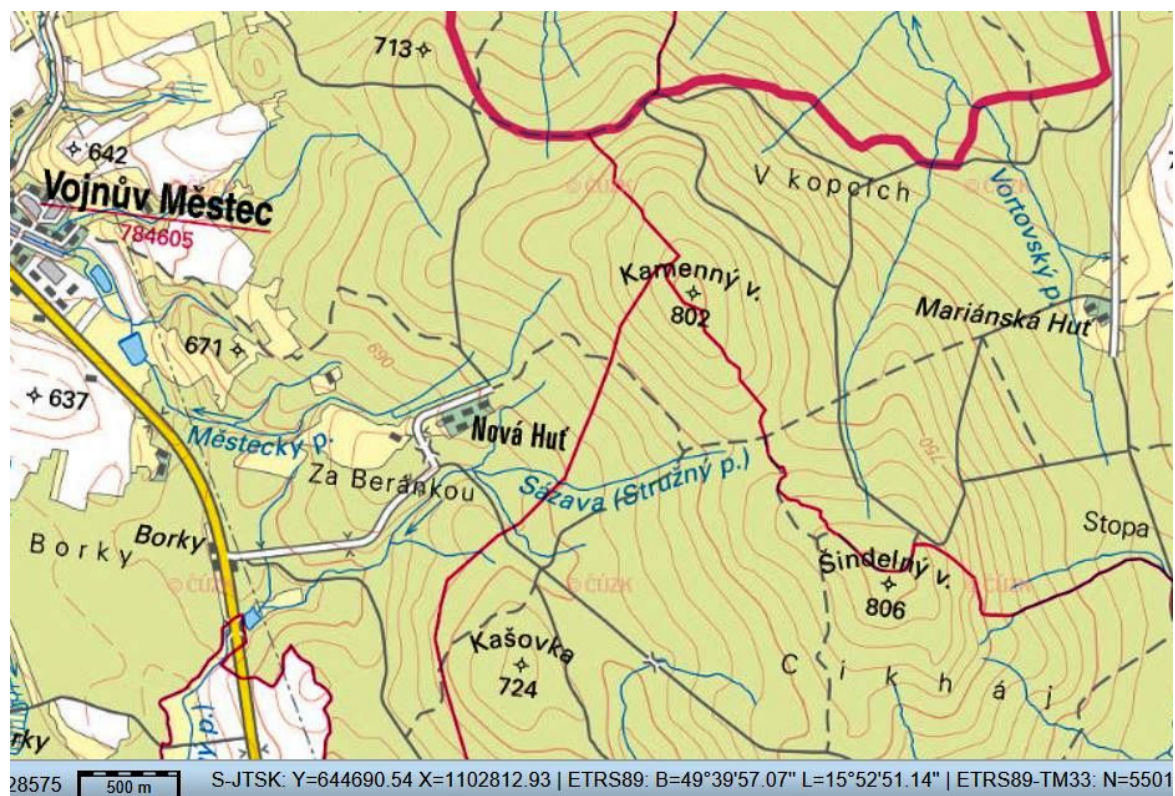
Schematismus 1819 = Schematismus für das Königreich Böhmen auf das gemeine Jahr 1819. Prag.

Schematismus 1835 = Schematismus für das Königreich Böhmen auf das Jahr 1835. Prag.

Sommer, Johann Gottfried, Das Königreich Böhmen XI. Časlauer Kreis. Prag 1843.

Zdvořilý, Radek 2015: Sklářna Herálec.
(http://zdvorily.wz.cz/sklarna_heralec.htm)

Příloha (obr. 1 - 14)

Obr. 1. Osada Nová Huť na dnešní mapě. Východně od Nové Hutě leží osada Mariánská huť, kde měla své stanoviště „stará huť“ – Herálecká sklárna s mnohem starší tradicí.

Obr. 2. Skelmistr a sklářský podnikatel František Ignác (Franz Ignaz) Hafenbrädl, zakladatel a první nájemce Vojnoměstecské sklárny. Detail portrétu od malíře Antona Johanna Ferenze z roku 1828. Zdroj: <https://muzeum.zdarns.cz/sbirky/fond-e-umeni>.

Obr. 3. Část sklářského materiálu (zlomky artefaktů, pracovního odpadu, tavenin a šamotu), který v Nové Huti nalezl Arnošt Kába v roce 1972. Uloženo v Muzeu Vysočiny Jihlava.

Obr. 4. Část sklářského materiálu (fragment pánve, cihly a taveninového skla), který v Nové Huti nalezl Arnošt Kába v roce 1972. Uloženo v Muzeu Vysočiny Jihlava.

Obr. 5. Část sklářského materiálu (zlomky tavenin a šamotu), který v Nové Huti našel Arnošt Kába v roce 1972. Uloženo v Muzeu Vysočiny Jihlava.

Obr. 6. Část sklářského materiálu (zlomky pánví), který v Nové Huti našel Arnošt Kába v roce 1972. Uloženo v Muzeu Vysočiny Jihlava.

Obr. 7. Nová Huť, stavení čp. 9. a 8. stojící na místě hutní haly Vojnoměstské sklárny. Pohled od západu. Foto Pavel Rous 2017.

Obr. 8. Nová Huť, severovýchodní štítová průčelí stavení čp. 8 a 9. Foto Pavel Rous 2017.

Obr. 9. Zlomky artefaktů (plochého skla), Sběr Pavel Rous 2017.

Obr. 10. Zlomky skla (pracovního odpadu, tavenin) a sklářských pánví. Sběr Pavel Rous 2017.

Obr. 11. Možný pozůstatek kamenné zdi viditelný v povrchu terénu u severozápadního průčelí stavení čp. 9. Foto Pavel Rous 2017.

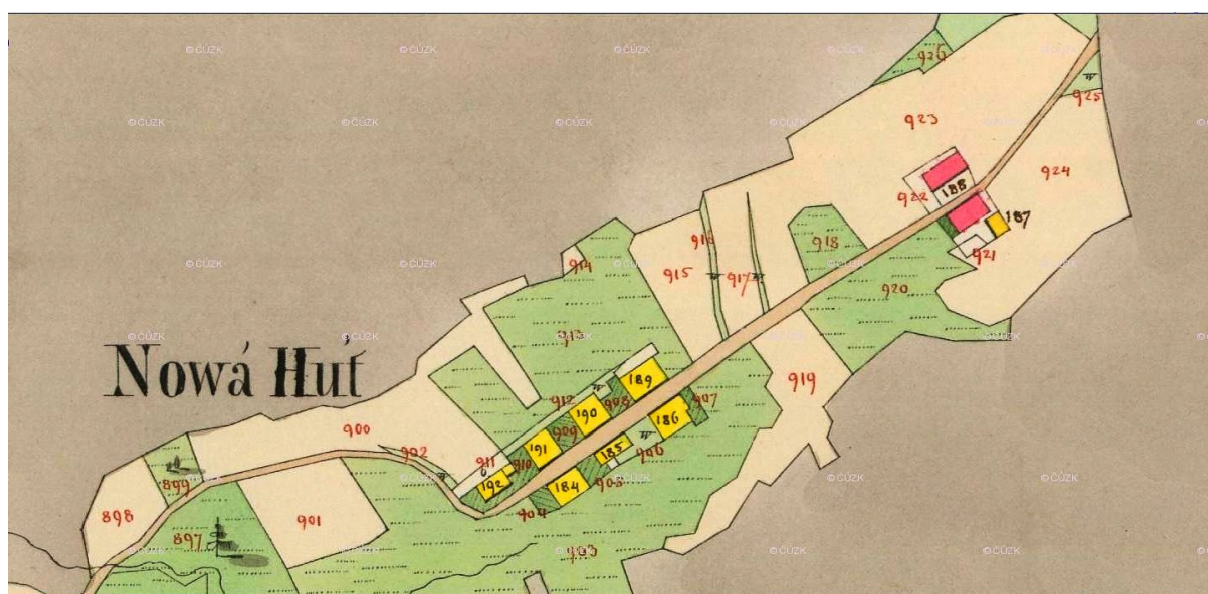
Obr. 12. Kámen před severozápadním průčelím stavení čp. 9. Foto Pavel Rous 2017.

Obr. 13. Stavení čp. 9. a 8 na letecké mapě z roku 2015. Před severozápadním průčelím čp. 9 jsou patrné úsek kamenné zdi (?) a izolovaný kámen – možné stopy po původní zástavbě.

Zdroj:

<https://mapy.cz/letecka-2015?x=15.9140296&y=49.6727458&z=15&source=muni&id=2260>.

Obr. 14. Osada Nová Huť na císařském otisku mapy stabilního katastru z roku 1838. Na místě hutní haly zbourané po zrušení provozu zdejší sklárny v roce 1835 již stojí dvě zděná stavení.

Zdroj: https://archivnimapy.cuzk.cz/uazk/coc/coc_data/8739-1/8739-1-007_index.html.